

Moartea

Aspecte psihologice, științifice, religioase, culturale, și filozofice

Nicolae Sfetcu

Publicat de Nicolae Sfetcu

Copyright 2015 Nicolae Sfetcu

PREVIZUALIZARE CARTE

"Nimeni nu vrea să moară. Chiar și cei care doresc să ajungă în cer, nu ar vrea să moară pentru a ajunge acolo. Și totuși, moartea este destinația pe care o împărtășim cu toții. Nimeni nu a scăpat vreodată. Și așa și trebuie, pentru că Moartea este foarte probabil cea mai bună invenție a Vieții. Este agentul de schimbare a Vieții. Ea șterge pe cele vechi pentru a face loc celor noi. În momentul ăsta noul ești tu, dar într-o zi, nu peste mult timp, vei deveni treptat vechi, și vei fi șters la rândul tău. Îmi pare rău că sună așa de dramatic, dar este cât se poate de adevărat. Timpul tau este limitat, așa că nu-l irosi trăind viața altcuiva. Ai grijă să nu fii prins în dogme - trăind prin rezultatele gândirii altor oameni. Nu lăsa zgomotul opiniilor altora să înece propria ta voce interioară. Și cel mai important, ai curajul să urmezi inima și intuiția ta. Ele știu cumva deja ce îți dorești tu cu adevărat să devii. Orice altceva este de importanță secundară."
(Steve Jobs)

Moartea

Moartea este încetarea tuturor funcțiilor biologice care susțin un organism viu. Fenomenele care aduc de obicei la moarte includ îmbătrânirea biologică (senectutea), ruina fizică, malnutriția, boli, sinucideri, crime, și accidente sau traumatisme care duc la vătămări fatale. Corpurile organismelor vii încep să se descompună la scurt timp după moarte.

În societate, natura morții și conștientizarea omenirii de propria mortalitate a fost timp de milenii o preocupare pentru tradițiile religioase, și un motiv de reflecții filosofice. Aceasta include credința în înviere (asociată cu religiile abrahamice), reîncarnarea sau renașterea (asociate cu religiile dharmice), sau faptul că conștiința încetează definitiv să mai existe, cunoscută sub numele de uitare veșnică (de multe ori asociată cu ateismul).

Ceremoniile de comemorare de după moarte pot include diverse practici de doliu sau înmormântare. Rămășițele fizice ale unei persoane, de obicei cunoscute drept cadavru sau corp, sunt, de obicei, îngropate sau incinerate întregi, deși printre culturile lumii există o varietate de alte metode de înmormântări. În limba română, binecuvântarea adresată unei persoane moarte se exprimă prin expresia "Odihnească-se în pace!".

Cea mai frecventă cauză a deceselor la om este bolile de inimă, urmate de accidentele vasculare cerebrale și alte boli cerebrovasculare, și în al treilea rând infecțiile respiratorii inferioare.

.....

Conceptul de moarte

(O floare, un craniu și un stand de clepsidră pentru viață, moarte și timp, în această pictură din secolul 17 a lui Philippe de Champaigne)

Conceptul de moarte este un element-cheie al înțelegerii umane a acestui fenomen. Există mai multe abordări științifice ale conceptului. De exemplu, moartea cerebrală, așa cum se practică în domeniul științei medicale, definește moartea ca un moment în timp în care activitatea creierului încetează.

Una dintre provocări în definirea morții este în a o distinge de viață. Ca un moment temporal, moartea pare să se refere la momentul în care viața se termină. Cu toate acestea, atunci când se stabilește dacă a survenit decesul este nevoie de elaborarea granițelor conceptuale precise între viață și moarte. Acest lucru este problematic, deoarece nu există un consens asupra modului de a defini viața. Această problemă generală se aplică provocării speciale de definire a decesului în contextul medicinei.

Este posibil să se definească viața în termeni de conștiință. Când conștiința încetează, un organism viu se poate spune că a murit. Una dintre erorile notabile în această abordare, totuși, este că există multe organisme care sunt în viață, dar probabil nu au conștiință (de exemplu, organismele unicelulare). O altă problemă este definirea conștiinței, care are mai multe definiții diferite date de oamenii de știință moderni, psihologi și filosofi. În

plus, multe tradiții religioase, inclusiv tradițiile abrahamice și dharmice, susțin că moartea nu (sau nu poate) duce la sfârșitul conștiinței. În anumite culturi, moartea este mai mult un proces decât un singur eveniment. Aceasta implică o schimbare lentă de la o stare spirituală la alta.

.....

Obiceiuri mortuare

Înmormântarea

(Înmormântare sub apă în "Douăzeci de mii de leghe sub mări", o ediție cu desene de Alphonse de Neuville și Édouard Riou)

Îngroparea sau înhumarea este actul ritual de plasare a unei persoane decedate sau animal, uneori cu obiecte, în pământ. Aceasta se realizează prin excavarea unei gropi sau șanț, plasarea persoanei decedate și a obiectelor din ea, și acoperirea acesteia.

Istorie

Înmormântare intenționată, în special împreună cu anumite obiecte, poate fi una dintre cele mai timpurii forme detectabile de practică religioasă, deoarece, așa cum sugerează Philip Lieberman, aceasta poate semnifica o "preocupare pentru cei morți care transcende viața de zi cu zi." Dovezile sugerează că neanderthalienii au fost primele specii umane care au practicat înmormântarea și au îngropat morții în mod intenționat, în morminte de mică adâncime, împreună cu unelte de piatră și oase de animale. Astfel de situri includ Shanidar în Irak, Kebara Pesteră în Israel și Krapina în Croația. Unii savanți, însă, susțin că aceste corpuri s-ar putea să fi fost îngropate astfel din motive seculare.

Cea mai veche înmormântare umană de necontestat descoperită până în prezent, are cca. 100.000 ani. Resturi scheletice umane colorate cu ocră roșu au fost descoperite în peștera Skhul la Qafzeh, Israel. O varietate de bunuri mortuare au fost găsite în cit, inclusiv mandibula unui mistreț în brațele unuia dintre schelete.

Cimitirele preistorice sunt menționate prin termenul mai neutru de câmp funerar. Ele sunt una dintre sursele principale de informare cu privire la culturile preistorice, și numeroase culturi arheologice sunt definite prin obiceiurile lor de înmormântare, cum ar fi cultura Urnfield a epocii bronzului europeană.

.....

Doliul

Durerea este un răspuns complex la pierderi, în special la pierderea unei persoane dragi. Deși convențional concentrat pe răspunsul emoțional la respectiva pierdere, el are și dimensiuni fizice, cognitive, comportamentale, sociale, spirituale, și filosofice. Doliul se referă la starea de pierdere, iar durerea este reacția la pierderea respectivă.

Durerea este un răspuns natural la pierderi. Este suferința emoțională pe care o simte cineva atunci când pierde persoana iubită.

Procesul de doliu

Fiecare pas al procesului este natural și sănătos. Numai atunci când o persoană devine blocată într-o singură etapă pentru o perioadă lungă de timp, aceasta poate deveni nesănătoasă, distructivă, și chiar periculoasă.

Trecerea prin procesul de doliu nu este aceeași pentru toată lumea, dar acesta are un scop comun: acceptarea pierderii și reluarea vieții normale. Acest proces este diferit pentru fiecare persoană, dar poate fi împărțit în patru sau mai multe etape, în funcție de teoria care este utilizată. În modelul de patru etape, acestea sunt:

1. **Șocul și negarea**

Șocul este reacția inițială la pierdere. Șocul este protecția emoțională a persoanei pentru a nu fi copleșită prea brusc de pierdere. Persoana nu poate fi dispusă sau capabilă pe moment să creadă ceea ce mintea ei știe că este adevărat. Această etapă durează în mod normal două sau trei luni.

2. **Preocuparea intensă**

Preocuparea intensă se manifestă adesea prin imposibilitatea de a gândi la orice altceva. Chiar și în timpul sarcinilor de zi cu zi, gândurile despre pierderea suferită revin obsedant în minte. Conversațiile cu o persoană aflată în această etapă revin întotdeauna la pierderea suferită. Această perioadă poate dura de la șase luni la un an.

3. **Disperarea și depresia**

Disperarea și depresie este o perioadă lungă de durere, stadiul cel mai dureros și prelungit pentru persoana aflată în doliu (în care persoana acceptă treptat realitatea pierderii). Procesul implică de obicei o gamă largă de sentimente, gânduri și comportamente. Multe comportamente pot fi iraționale. Depresia poate include sentimente de furie, vinovăție, tristețe și anxietate.

4. **Recuperarea**

Scopul doliului nu este eliminarea tuturor durerilor sau amintirilor pierderii. În acest stadiu, se vede revenirea interesului în activitățile de zi cu zi, care încep să funcționeze în mod normal. Scopul său este de reorganizare a vieții, astfel încât pierderea să devină o importantă a vieții, mai degrabă decât centrul său.

Reacții

Plânsul este o parte normală și naturală a doliului. S-a constatat totuși că plânsul și discuțiile despre pierdere nu sunt singurele răspunsuri sănătoase și, dacă sunt forțate sau excesive, pot fi dăunătoare. Răspunsurile sau acțiunile persoanei afectate pot părea contra-intuitive sau chiar disfuncționale; de exemplu, răspunsuri festive, râs, sau argumentarea în favoarea sa în interpretarea evenimentelor. Lipsa de plâns este, de asemenea, o reacție naturală, sănătoasă, potențial de protecție a individului, și poate fi, de asemenea, văzută ca un semn de rezistență. Știința a descoperit că unii oameni sănătoși, care sunt în doliu nu vorbesc spontan despre pierderea suferită. Forțarea oamenilor să plângă sau să repovestească trista experiență a pierderii poate fi dăunătoare. Râsul autentic este sănătos.

Experiențe aproape de moarte

O experiență aproape de moarte (EAM) se referă la experiențe personale legate de moartea iminentă, care cuprind mai multe senzații posibile, inclusiv detașarea de corp, sentimente de levitație, seninătate totală, securitate, căldură, experiența dizolvării absolute, și prezența unei lumini . Aceste fenomene sunt de obicei raportate după ce o persoană a fost considerată clinic moartă sau a fost foarte aproape de moarte. Cu evoluțiile recente în tehnici de resuscitare cardiace, numărul de rapoarte EAM a crescut. Au fost descrise experiențe în reviste medicale ca având caracteristici de halucinații, în

timp ce parapsihologii și o serie de oameni de știință au subliniat că aceste experiențe sunt o dovadă a vieții de apoi și a dualismului minte-corp. Credincioșii religioși tind să fie divizați și nesiguri cu privire la interpretarea EAM, dat fiind faptul că în timp ce verifică unele aspecte ale credințelor, ele, de asemenea, falsifică în mod explicit alte aspecte. În conformitate cu articolul PLOS ONE din 2013 al lui Thonnard et al., *"experiențele aproape de moarte nu pot fi considerate ca amintiri ale unor evenimente imaginare. Dimpotrivă, originile lor fiziologice le-ar putea face să fie într-adevăr percepute deși netrăite în realitate."*

(Înălțarea binecuvântatului, de Hieronymus Bosch este asociată de cercetători cu aspecte ale experiențelor aproape de moarte.)

Interesul popular în experiențele aproape de moarte a fost inițial provocat de Weiss în lucrarea sa *Vestibulul* din 1972, urmată de cartea lui Raymond Moody din 1975 *Viața de după viață*, și fondarea Asociației Internaționale pentru Studii în Apropierea Morții în 1981. Conform unui sondaj Gallup, aproximativ opt milioane de americani susțin că au avut o experiență aproape de moarte. Unii comentatori, cum ar fi Simpson, susțin că numărul experiențelor aproape de moarte este posibil să fie subestimată. Oamenii care au

avut o experiență aproape de moarte nu discută experiența lor cu alții, posibil datorită, în parte, faptului că unii văd EAM ca o experiență paranormală. EAM sunt printre fenomenele studiate în domeniile psihologiei, psihiatriei, și medicinei de spital.

.....

Nemurirea

(Fântâna vieții eterne)

Nemurirea este viața veșnică, capacitatea de a trăi pentru totdeauna. Formele biologice au limitări inerente pe care intervențiile medicale sau de inginerie nu le pot depăși. Selecția naturală a dezvoltat nemurirea biologică la cel puțin o specie, meduzele *Turritopsis dohrnii*.

Anumiți oameni de știință, futuriști și filosofi, au teoretizat conceptul de nemurire a corpului uman, și susțin că nemurirea umană va fi realizabilă în primele decenii ale

secolului XXI, în timp ce alți avocați ai nemuririi cred că prelungirea duratei de viață este un obiectiv mai realizabil pe termen scurt, și că nemurirea trebuie să aștepte în continuare progrese de cercetare mai concrete, într-un viitor nedefinit. Aubrey de Grey, un cercetător care a dezvoltat o serie de strategii de întinerire biomedicale pentru a inversa îmbătrânirea umană (sub numele de SENS), este de părere că planul propus de el pentru stoparea îmbătrânirii poate fi implementat în două sau trei decenii. Oprirea îmbătrânirii ar oferi oamenilor o nemurire biologică, dar nu invulnerabilitate la moarte prin traume fizice. Tipul de formă de viață umană nemuritoare, sau dacă există un suflet imaterial și acesta ar fi nemuritor, a fost un punct important de focalizare a religiei, precum și un subiect de speculații, fantezii, și dezbateri.

În context religios, nemurirea este adesea declarată a fi printre promisiunile lui Dumnezeu (sau a altor divinități) pentru ființele umane, pentru cele care au demonstrat bunătate sau au urmat legea divină.

Epopoea lui Ghilgameș, una dintre primele lucrări literare, care datează cel puțin din secolul 22 î.e.n., este în primul rând o poveste a unui erou care dorește să devină nemuritor.

Filozoful ateu William Godwin se întreba “De ce nu ar putea omul să devină într-o zi fi nemuritor?”

.....

Viața de Apoi (Viața de după moarte)

În filozofie, religie, mitologie și ficțiune, viața de după moarte (menționată și ca viața de Apoi) este conceptul unui domeniu, sau domeniul în sine (fizic sau transcendent) în care o parte esențială a identității sau conștiinței unui individ continuă să existe și după moartea corpului. În conformitate cu diferite idei despre viața de apoi, aspectul esențial al individului care trăiește după moarte ar putea fi un element parțial, sau tot sufletul, unui individ, care îl poartă și îi conferă identitate personală. Credința într-o viață de Apoi, care poate fi naturalistă sau supranaturală, este în contrast cu credința în uitare după moarte.

În unele opinii populare, această existență continuată are loc adesea într-un tărâm spiritual, iar în alte puncte de vedere populare individul poate fi renăscut în această lume și începe ciclul de viață nou, fără nicio amintire a ceea ce a făcut în trecut. În acest din urmă punct de vedere, astfel de renașteri și decese pot avea loc iar și iar, continuu, până când individul câștigă dreptul să intre pe un tărâm spiritual, sau în Cealaltă Lume. Opiniile referitoare la viața de Apoi derivă din religie, ezoterism și metafizică.

Unele sisteme de credință, cum ar fi cele în tradiția avraamică, susțin că morții merg pe un anumit plan al existenței după moarte, așa cum este determinat de către un zeu, zei, sau alte judecăți divine, pe baza acțiunilor sau convingerilor lor din timpul vieții. În contrast cu aceste idei, în sistemele de reîncarnare, cum ar fi cele din tradiția dharmică,

natura existenței este în continuare determinată direct prin acțiunile individului în viața care s-a încheiat, mai degrabă decât prin decizia unei alte ființe.

.....

Nemorți

(Amanții morți, Muzeul Artelor Frumoase, Straßburg)

Nemorții sunt ființe din mitologie, legende sau ficțiuni, care sunt decedate dar încă se comportă ca și cum ar fi în viață. Un exemplu obișnuit este un cadavru re-animat de forțele supranaturale prin învierea persoanei decedate sau popularea corpului ei de o altă ființă (demon, de ex.). Nemorții pot fi imateriali, ca de ex. fantome, sau materiali (stafii, vampiri, zombi, etc.) Nemorții sunt prezenți în cele mai multe religii, și apar în multe opere de fantezie și ficțiune de groază.

Bram Stoker a folosit titlul *The Un-Dead (Ne-mortul)* pentru romanul *Dracula* (1897), și utilizarea termenului în romanul său este în mare parte responsabil pentru sensul modern al cuvântului. Cuvântul apare în limba engleză înainte de Stoker, dar cu sensul mai literal de “viu” sau “nu e mort”, conform lui *Oxford English Dictionary*. Utilizarea lui Stoker a termenului se referă doar la vampiri, iar extinderea la alte tipuri de ființe supranaturale a apărut mai târziu. Cel mai frecvent, aceasta este folosit acum pentru a se referi la ființe supranaturale care la un moment dat au fost în viață, și continuă să afișeze unele aspecte ale vieții după moarte, dar utilizarea este extrem de variabilă.

.....

Aspecte culturale ale morții

Înmormântarea în diferite culturi

(Drig)

În cele mai multe culturi, după ce au fost efectuate ultimele ritualuri și înainte de degradarea semnificativă a mortului, rudele sau prietenii decid ce se va întâmpla cu corpul acestuia: de obicei, sau este *incinerat*, sau *înmormântat* într-un mormânt. Incinerarea este un obicei foarte vechi și destul de obișnuit. Pentru unii oameni, actul de incinerare exemplifică conceptul creștin de “cenușă în cenușă”. Alte modalități includ înmormântare într-un mormânt, sau *înhumarea* corpului într-un sarcofag, criptă, mormânt, sau osuar, sau într-o structură de suprafață monumentală, cum ar fi un mausoleu (exemplul lui Taj Mahal), sau o piramidă (exemplu: Marea Piramida din Giza).

O metodă de dispunere a corpului mortului în unele culturi este așa-numita *înmormântare în cer*, care presupune plasarea corpului persoanei decedate pe un teren la înălțime (un munte) unde este lăsat păsărilor de pradă, ca în Tibet. În unele religii, păsările de pradă sunt purtători ai sufletului la cer. O astfel de practică poate, de asemenea, să se datoreze problemelor pragmatice de mediu, cum ar fi condițiile în care terenul (ca în Tibet) este prea pietros sau greu de săpat, sau unde există puțini copaci pentru a fi ars. Întrucât unele religii locale budiste, ca în cazul Tibetului, cred că trupul după moarte este doar o cochilie goală, există și alte modalități mai practice decât înmormântarea de eliminare a unui organism, cum ar fi să fie lăsat animalelor de pradă să îl sfâșie.

.....

Dispariția omului ca specie

Diferite scenarii au fost discutate în știință, cultură populară și religie. Oamenii sunt foarte răspândiți pe Pământ, și trăiesc în comunități (interconectate) care sunt capabile de un anumit nivel de supraviețuire de bază în izolare. Exceptând pandemiile și uciderea deliberată, pentru a se ajunge la extincția umană la nivelul întregii planete ar trebui ca habitatul să devină de nelocuit, fără nicio posibilitate pentru om să stabilească un punct de sprijin extern Pământului. Acest lucru s-ar putea întâmpla în mod obișnuit în timpul unei extincții în masă, un precedent existând în Permian-Triasic, printre alte exemple.

Există scenarii de extincție antropice în viitorul apropiat: anihilarea nucleară la nivel mondial, război total la nivel mondial, efecte disgenice, suprapopularea, pandemie accidentală la nivel mondial, colaps ecologic, și încălzirea globală. În plus pot exista cauze naturale: impact meteoric și vulcanism pe scară largă, sau evenimente hibride antropice naturale, cum ar fi încălzirea globală și schimbările climatice catastrofale. Scenarii de extincție cu cauze naturale au avut loc de mai multe ori în trecutul geologic, deși probabilitatea de recidivă în termeni umani de viitorul apropiat este neglijabilă. Pe măsură ce tehnologia se dezvoltă, există o posibilitate teoretică astfel ca oamenii să poată fi distruși în mod deliberat de acțiunile unui stat-națiune, corporație sau individual, într-o formă de atac sinucigaș la nivel mondial. Există de asemenea o posibilitate teoretică conform căreia progresul tehnologic ar putea rezolva sau preveni potențiale scenarii de extincție. Apariția unei pandemii cu o astfel de virulență și contagiozitate încât foarte puțini oameni ar supraviețui bolii este un scenariu credibil. Deși nu neapărat un eveniment de extincție al omului, un astfel de scenariu poate lăsa doar foarte mici populații umane foarte împrăștiate, care ar evolua apoi în izolare. Este important să se diferențieze între extincție umană și stingerea tuturor formelor de viață de pe Pământ. Din posibile evenimente de extincție, doar o pandemie este suficient de selectivă pentru a elimina umanitatea, lăsând restul vieții complexe pe pământ relativ neatinsă.

.....

Arta

Sculptura

Gisant

(Gisant la Mausoleul Sun Yat-sen, China, Sursa: Px280 / Jgremillot, <https://en.wikipedia.org/wiki/File:Sunzhongshan.jpg>, [CC Attribution-Share Alike 3.0 Unported](#) license)

Un gisant (din franceză: "culcat") este o efigie la orizontală pe un mormânt care descrie o persoană prominentă decedată în timp ce moare sau ca un cadavru. Astfel de compoziții, dezvoltate din Europa de Vest la sfârșitul Evului Mediu, în Renaștere, și la începuturile timpurilor moderne, poate reprezenta decedatul într-o stare de "odihnă veșnică", cu mâinile încrucișate în rugăciune și în așteptarea învierii. Un soț și o soție pot fi reprezentați împreună. Un important oficial sau lider poate fi reprezentat împreună cu atributele sale din birou sau îmbrăcat în ținuta formală a statutului său oficial sau clasei sociale.

Unele dintre cele mai cunoscute exemple sunt în Westminster Abbey din Londra, Sfântul Petru din Roma, Santi Giovanni e Paolo din Veneția (douăzeci și cinci dogi), și Bazilica Santa Croce din Florența.

.....

Citate

Voi fi ca acel copac, voi muri începând de sus. ~ Walter Scott

Moartea are o mie de uși prin care lasă viața să iasă. ~ Philip Massinger

Cuprins

Moartea

- Termeni asociați
- Senectutea
- Semne de moarte biologică
- Conceptul de moarte
- Moartea în societate și cultură
- Uitarea veșnică
- - Uitarea și Subiectivitatea
- - În filosofie

Moartea programată a celulelor

- Istorie

- Tipuri
  - Apoptoza
  - Autofagia
  - Alte tipuri
- Originea evolutivă
- Obiceiuri mortuare
  - Însmormântarea
    - Istorie
    - Motivații pentru însmormântare umană
  - Cimitire
    - Obiceiuri și practici în cimitire
      - Flori
      - Pietre
      - Cruci
    - Cimitire și superstiție
  - Preotulsul în religia ortodoxă
    - Serviciul religios
    - Coliva
    - Când se practică parastasul
    - Litatie
- Doliul
  - Procesul de doliu
  - Reacții
  - Cinci identități ale persoanelor în doliu
  - Știința durerii
    - Cele patru traiectorii Bonanno ale durerii
  - Teoria celor cinci etape
  - Procese fiziologice și neurologice
  - Teorii evlutive ale doliului
    - Riscuri
    - Complicații ale doliului
- Experiențe aproape de moarte
  - Caracteristici
  - Studii
    - Varianța în studiile EAM
    - Analiza neurobiologică și psihologică
    - Starea REM
    - Visul lucid
    - Psihologia computațională
    - Efecte
    - Cercetarea inter-culturală
    - Studiile Van Lommel
    - Studiul AWARE
- Nemurirea
  - Abordări științifice
  - Abordări religioase

- Nemurirea biologică
- - Specii biologice nemuritoare
- - Evoluția îmbătrânirii
- Speranțe privind nemurirea biologică umană
- - Substanțe care prelungesc durata de viață
- - Nemurirea tehnologică
- - Crionica
- - Încărcarea minții la calculator
- - Cibernetica
- - Nemurirea evoluționară
- Puncte de vedere religioase
- - Religia greacă antică
- - Marii maestri
- - Budism
- - Creștinism
- Etica nemuririi
- - Indezirabilitatea nemuririi
- Sufletul
- - Abordări filosofice
- - - Socrate și Platon
- - - Aristotel
- - - Avicenna și Ibn al-Nafis
- - - Toma de Aquino
- - - Immanuel Kant
- - - James Hillman
- - - Filosofia minții
- Scientology
- Viața de Apoi (Viața de după moarte)
- Filozofia vieții de Apoi
- - Filozofia modernă
- - Filozofia procesului
- Știința despre viața de Apoi
- Modele metafizice ale Vieții de Apoi
- - Reîncarnarea
- - Raiul și iadul
- - Limbo
- - Purgatoriul
- Religiiile abrahamice
- - Judaism
- - Olam Haba
- - Reîncarnarea în tradiția evreiască
- - Creștinismul
- Istoricitatea și originea Învierii lui Isus
- - Contextul istoric
- - Învierea lui Iisus
- Nemorți

- Fantome
- - Tipologia
- - - Context antropologic
- - Fantomele și viața de apoi
- - Teama de fantome
- - Atribute comune
- - Locații
- Moroi
- Scheleți
- - Mit și folclor
- Strigoi
- - Etimologie
- - Istorie
- - Diferite tipuri de strigoi
- - Cum ajunge cineva strigoi
- - Prevenție
- - În cultura populară
- Vampiri
- - Etimologie
- - Credințe populare
- - - Descriere și caracteristicile comune
- - - Credințe non-europene
- - Vampiri psihici
- - - Vampiri energetici
- Vârcolaci
- - Caracteristici
- - Apotropaice
- - Vârcolacul și Occidentul
- Zombi
- - Apocalipsa zombi
- - - Ideea
- - - Elementele arhetipale
- Aspecte culturale ale morții
- Înmormântarea în diferite culturi
- Durerea și doliul
- Tradiții mortuare
- - Sacrificii umane și animale
- - Filozofia, religia și mitologia morții
- - Personificări ale morții
- - Simbolismul numeric în Asia de Est
- - Glorificarea și fascinația morții
- Mitul originii morții
- - Africa
- - Oceania
- - - Polinezia
- - Civilizația occidentală

- - - Mitologia greacă
- Moartea pe Internet
- - E-mail
- - Facebook
- - Dropbox
- - Google
- - MySpace
- - Twitter
- - Wikipedia
- - YouTube
- - Moștenirea digitală
- Dispariția omului ca specie
- Percepția riscului de extincție umană
- Soluții propuse
- În cultura populară

Arta

- Sculptura
- - Gisant
- - Îngerul durerii
- Picturi
- - Moartea lui Sardanapal
- Poezii
- - Alexandru Vlahuță, "Din prag..."
- - George Bacovia, "Decor"
- - George Coșbuc, "Moartea lui Fulger"
- - Lucian Blaga, "Omule"
- - Mihai Eminescu, "Cu mâine zilele-ți adaogi"
- - Ștefan Augustin Doinaș, "Moartea Ofeliei"

Citate

Referințe

Despre autor

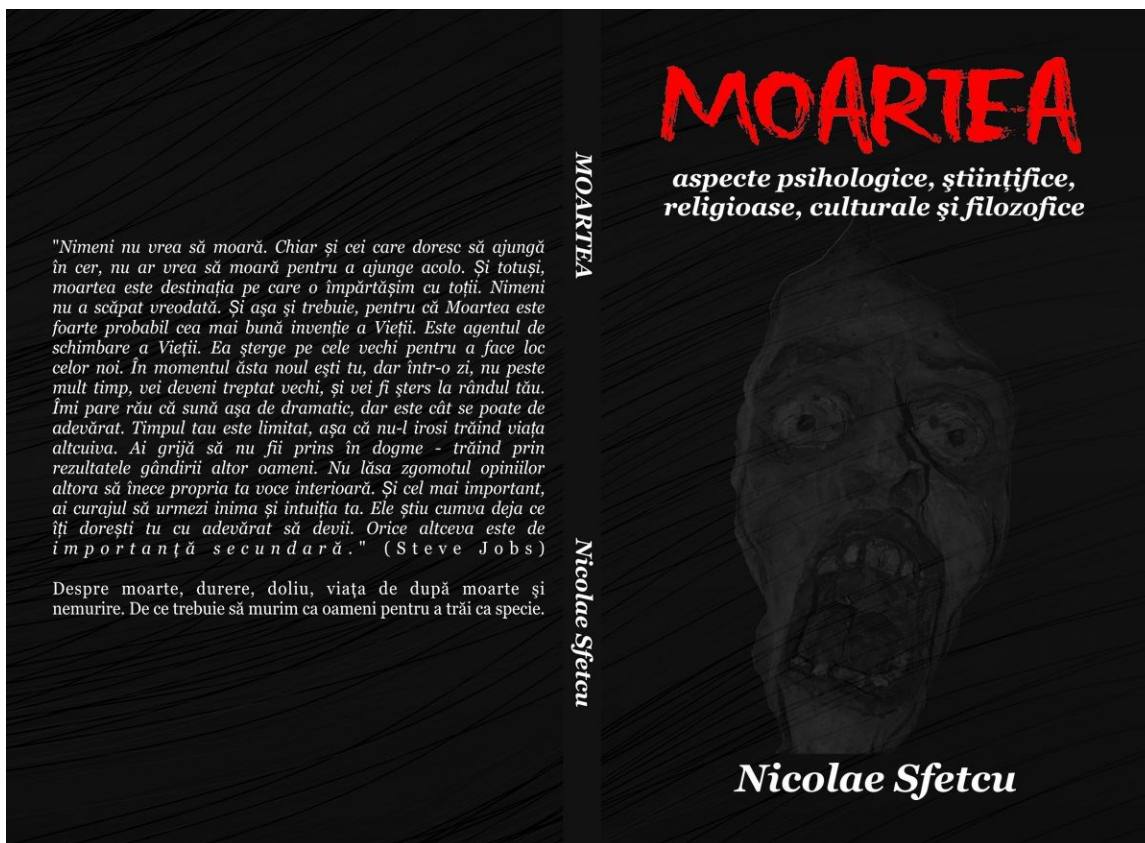
- Nicolae Sfetcu
- - De același autor
- - Contact

Editura

- MultiMedia Publishing

Cartea

Ediția MultiMedia Publishing <https://www.telework.ro/ro/e-books/moartea-aspecte-psihologice-stiintifice-religioase-culturale-si-filozofice/>

Despre autor

Nicolae Sfetcu

Asociat și manager MultiMedia SRL și Editura MultiMedia Publishing.

Partener cu MultiMedia în mai multe proiecte de cercetare-dezvoltare la nivel național și european

Coordonator de proiect European Teleworking Development Romania (ETD)

Membru al Clubului Rotary București Atheneum

Cofondator și fost președinte al Filialei Mehedinți al Asociației Române pentru Industrie Electronica și Software Oltenia

Inițiator, cofondator și președinte al Asociației Române pentru Telucru și Teleactivități

Membru al Internet Society

Cofondator și fost președinte al Filialei Mehedinți a Asociației Generale a Inginerilor din România

Inginer fizician - Licențiat în științe, Fizică, specialitatea Fizică nucleară. Master în Filosofie.

Contact

Email: nicolae@sfetcu.com

Facebook/Messenger: <https://www.facebook.com/nicolae.sfetcu>

Twitter: <http://twitter.com/nicolae>

LinkedIn: <http://www.linkedin.com/in/nicolaesfetcu>

YouTube: <https://www.youtube.com/c/NicolaeSfetcu>

Editura

MultiMedia Publishing

web design, comerț electronic, alte aplicații web * internet marketing, seo, publicitate online, branding * localizare software, traduceri engleză și franceză * articole, tehnoredactare computerizată, secretariat * prezentare powerpoint, word, pdf, editare imagini, audio, video * conversie, editare și publicare cărți tipărite și electronice, isbn

Tel./ WhatsApp: 0040 745 526 896

Email: office@multimedia.com.ro

MultiMedia: <http://www.multimedia.com.ro/>

Online Media: <https://www.telework.ro/>

Facebook: <https://www.facebook.com/multimedia.srl/>

Twitter: <http://twitter.com/multimedia>

LinkedIn: <https://www.linkedin.com/company/multimedia-srl/>